

Kennishetwerk Krimp Noord-Nederland

NIEUWSBRIEF KKNN, NUMMER 12, SEPTEMBER 2014, THEMA 'PARTICIPATIEMAATSCHAPPIJ'

INLEIDING

Het was hét woord van het jaar in 2013, maar wat is nou precies de participatiemaatschappij? Een ieder geeft daar zijn eigen kleur en invulling aan. In deze nieuwsbrief dan ook drie verhalen uit de noordelijke provincies, waarin verschillende mensen schetsen hoe zij de participatiemaatschappij inkleuren. Zo is in Ter Apelkanaal in de gemeente Vlagtwedde de kracht van 'Noaberschap' opvallend groot. In Drenthe spreekt men van burgerkracht in plaats van participatie en wordt het Platform Burgerkracht opgericht. Het Friese Marsum laat zien een echte kern met pit te zijn waar bewoners goed in staat zijn van een min een plus te maken.

Onderzoek van het Sociaal Planbureau Groningen leert ons dat Groningers vooral de ontwikkeling en het onderhoud van speelplekken zelf ter hand willen nemen.

Sjaak Kruis betoogt in zijn column dat juist onaangepasten zorgen voor verandering.

Veel leesplezier toegewenst.

Angelique van Wingerden

NIEUWS UIT DE PROVINCIES: FRYSLÂN

Openbaar Groen in Marsum. 'Er is vaak meer mogelijk dan je denkt'.

-door Manouk Minneboo-

Het Friese dorp Marsum is heel succesvol in het verhogen van de leefbaarheid ten tijde van demografische krimp. Zij heeft voor haar meest recente project zelfs de provinciale prijs Kern met Pit in de wacht gesleept. De landelijke prijs ging aan hun neus voorbij, maar daar hebben ze vrede mee. Dat zegt Geert Verf, voorzitter van de Vereniging voor Dorpsbelang Marsum. 'Het project dat gewonnen heeft was zo mooi, ik dacht echt: die moeten winnen.'

#durfttevragen

Die positieve instelling is belangrijk bij het behalen van alle successen in Marsum. In 2005 verdween de bakker uit het dorp. Al in 2006 stond er weer een nieuwe

COLUMN

Over de noodzaak van onaangepasten

"Wie heb je nodig om echt tot verandering in een organisatie te komen?" vroeg organisatieman Paul Valens ons, cursisten, begin negentiger jaren. "De blauwe jasjes: de creatievelingen, zij die regelmatig van baan veranderen, carrière maken. De bruine jasjes zijn trouw, stabiel, doen hun werk degelijk, liefst steeds op dezelfde manier, in dezelfde context." Pauls antwoord: "de bruine jasjes". Ik was het met hem eens, en paste het toe. En zo waar, het werkte regelmatig!

En nu denk ik daar anders over. Zeker bij fundamentele zaken die nu aan de orde zijn rond vernieuwing van onze maatschappij. De 'blauwe jasjes' zijn nodig: zij jagen intern discussies over verandering aan, en geven daar – als het even meezit – voor een deel ook zelf vorm aan. Als ze ruimte krijgen. De 'bruine jasjes' blijven nodig: zij zorgen voor kritisch tegenwicht, voorkomen verandering om de verandering. Maar de echte verandering komt van de onaangepasten, de betrokken buitenstaanders met respect en gevoel voor verhoudingen. Zij leven de noodzakelijke verandering. Kunnen het bedreigende ervan wegnemen. En de bruine en blauwe jasjes? Koester de onaangepasten en richt je eigen handelen op de verbinding met de kwetsbaren die steun nodig hebben om mee te doen.

Sjaak Kruis (Kruis - links)

KENNISNETWERK KRIMP NOORD-NEDERLAND (KKNN)

ÉÉN LOKET, VAN EN VOOR HET NOORDEN

bakkerij. Hij wordt gerund door twee vrijwilligers uit het dorp die de winst van de bakkerij zelf mogen houden. De vaste lasten worden betaald door Dorpsbelang. Geert Verf zegt: 'Er is veel meer mogelijk dan je denkt. Het is zonde als je je wensen niet uit omdat je denkt dat iets niet haalbaar is. Durf te vragen!'

Geven en nemen

Bij het project Openbaar Groen onderhouden dorpsbewoners het groen in hun straat. Drie jaar geleden is dat ontstaan doordat één Marsummer voorstelde om zelf twee plantsoenen te onderhouden. 'Er was zowel een negatieve als een positieve motivatie,' vertelt Verf. 'Enerzijds waren we ontevreden over de huidige onderhoudssituatie en de gemeente moest bezuinigen op openbaar groen. Anderzijds hebben we in het verleden al veel voor elkaar gekregen met de gemeente en we wilden ons beste beentje voorzetten. Het is echt geven en nemen.'

Geert Verf

Foto: Gerbrich Postma

Nu, drie jaar later, komen in negen straten dorpsbewoners bij elkaar om het groen te onderhouden. Komend jaar wil Dorpsbelang nog twee straten toevoegen aan het project. Het lokale tuincentrum heeft voor een klein budget planten geleverd en voorziet de Marsummers van advies. Op de avonden dat aan het groen gewerkt wordt zorgt Dorpsbelang voor een kratje pils en wat fris. 'Het is ook meteen een gezellige avond. De sociale cohesie wordt er sterker door en je voorkomt vereenzaming bij oudere dorpsbewoners,' zegt Verf.

Van een min een plus maken

Al die projecten komen met schijnbaar gemak van de grond. Hoe kan dat? Ten eerste is Dorpsbelang erg actief en goed georganiseerd. Ze kent haar dorp, werkt efficiënt en denkt ver vooruit. Ten tweede is Marsum een dorp met heel betrokken bewoners. Bijvoorbeeld: op een enquête van Dorpsbelang kwam een response van 90%.

Die betrokkenheid is het resultaat van decennia lang samenwerken. Marsum ligt vlak bij vliegbasis Leeuwarden en daardoor zouden er in 1980 120 woningen gesloopt worden. 'Eerst hebben we actie gevoerd,' vertelt Verf. Daarna hebben we dat omgezet in een positieve vraagstelling: kan afbraak voorkomen worden?' En dat is gelukt. Geert Verf vertelt: 'De vliegbasis is minder geluid gaan maken en de woningen zijn geïsoleerd én verbeterd. We hebben toen al gezien dat je van een min een plus kunt maken.'

NIEUWS UIT DE PROVINCIES: GRONINGEN

De kracht van Ter Apelkanaal

-door Eduard van den Hoff-

Waar men in de stedelijke gebieden met enige vrees de participatiemaatschappij op zich af ziet komen, daar haalt men in Ter Apelkanaal de schouders op. 'We kijken hier nog naar elkaar om', klinkt het in dit Groninger lintdorp. De gemeente liet hier een onderzoek doen naar de formele en informele zorg. De titel van het eindrapport laat niets te raden over: De Kracht van Ter Apelkanaal.

Omdat mensen langer thuis willen (en moeten) blijven wonen, verandert de zorgvraag. Om in dit veranderend perspectief goede zorg te kunnen blijven leveren, stelde gemeente Vlagtwedde samen met de ketenpartners Zorggroep Meander, de Trans, NOVO, Humanitas DMH, Rzijn, Woonzorg Nederland en Acantus het 'Koersdocument Wonen en Zorg' op. 'Een belangrijk document, want het vormt de basis voor de onderlinge afstemming tussen betrokken partijen en het geeft richting aan locatiekeuzes', vertelt Lusetta Brouwer, werkzaam voor gemeente Vlagtwedde.

Lintdorp

'Onze gemeente bestaat uit de drie kerndorpen Vlagtwedde, Ter Apel en Sellingen, het vestingplaatsje Bourtange en lintdorp Ter Apelkanaal,' legt Brouwer uit. 'Typerend voor een lintdorp is het ontbreken van een geografische kern. Bovendien kent Ter Apelkanaal nauwelijks voorzieningen. Daarom vond de wethouder het gerechtvaardigd daar een speciaal onderzoek te doen naar de leefbaarheid. Met accenten op de informele en formele zorg.'

Sleutelfiguren

De uitvoering voor het onderzoek legde Brouwer bij de lokale welzijnsorganisatie Rzijn. 'Om een stand van

zaken op te maken en informatie van inwoners op te halen, hebben we de huiskamer methode toegepast', vertelt Rzijn-coördinator Grietje Wigchers. 'Eerst spraken we met een aantal sleutelfiguren uit het dorp, zoals de bestuursleden van het dorpshuis, het hoofd van de school en de pastor.' 'Zij leverden ons een lijst met 60 namen die mogelijk wilden deelnemen aan het onderzoek', vervolgt collega Esther Dulfer. 'Elk van hen kreeg van ons een brief met uitleg. Uiteindelijk gaven 32 dorpsbewoners aan mee te willen werken.'

Noaberschap

Dulfer: 'We kwamen erachter dat de Ter Apelkanaalsters uitermate zelfredzaam zijn. En is de nood aan de man, dan zijn er de burens. Voor de boodschappen, het rijden naar de huisarts of ziekenhuis, tuin- of kleine huishoudelijke klussen kan men altijd aankloppen bij de buurman of -vrouw.' Is de directe omgeving niet in staat bij te springen, dan reiken allerlei vrijwilligers van verenigingen of stichtingen de helpende hand. Deze vorm van hulp wordt 'Noaberschap' genoemd.

Verzorgingstehuis

De informele zorg is dus sterk verankerd in het lintdorp. Wigchers: 'Een mooi voorbeeld van intensief Noaberschap is het maken van een aanbouw door een aantal dorpelingen. Hiermee wisten ze te voorkomen dat de buurvrouw naar een verzorgingshuis zou moeten verhuizen.' Wanneer het gaat om formele zorg (zorg met een medisch karakter), dan is de weg daarnaartoe voor de meeste Ter Apelkanaalsters nog onbekend, omdat er (nog) weinig tot geen behoefte aan is.

Wijkniveau

Brouwer: 'De inwoners kijken naar elkaar om en hebben weinig hulp van buiten nodig. Dit vormt een echte dorpsstraditie en daar zijn ze met recht trots op. Wellicht kan dit Noaberschap als voorbeeld dienen voor stedelijke gebieden. Ik denk dat het op wijkniveau invulling kan geven aan de participatiemaatschappij.'

ONDERZOEK

Onderzoek onder het Groninger panel naar participatiebereidheid voor het behoud van voorzieningen

-door Carola Simon-

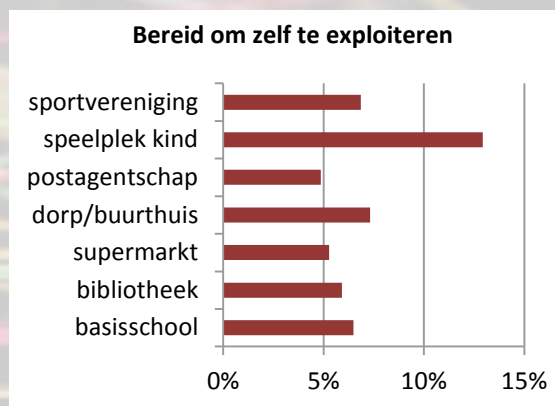
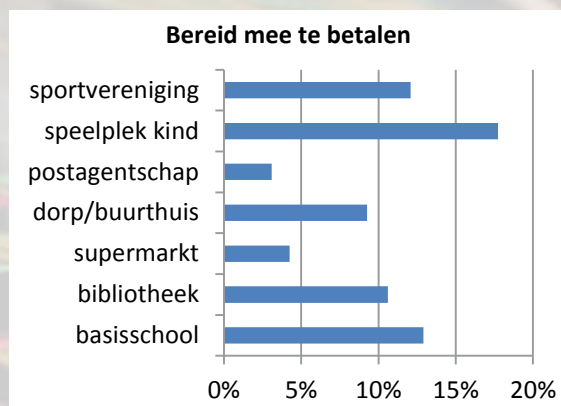
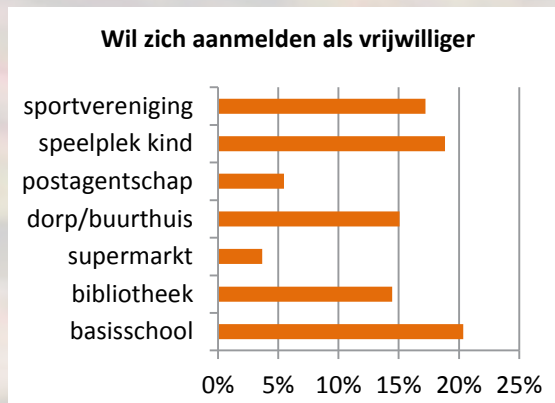
De afgelopen jaren is het aanbod van voorzieningen op het platteland steeds verder afgenomen. De bevolkingsontwikkelingen zorgen ervoor dat deze dalende trend doorzet. Aan het Groninger Panel, waarin zowel stedelingen als plattelandsbewoners deelnemen, is gevraagd welke voorzieningen ze willen behouden in hun buurt en op welke manier ze zich hiervoor zouden willen inzetten? 1.300 Groningers deden mee aan dit onderzoek.

Welke voorzieningen zijn belangrijk?

De supermarkt, huisarts, pinautomaat en speelplekken voor kinderen zijn basisvoorzieningen die Groningers altijd in de directe woonomgeving willen hebben. Dat geldt niet voor een aantal andere voorzieningen; voor een kwart van de panelleden hoeft bijvoorbeeld de middelbare school niet in de buurt te zijn. Plattelandsbewoners geven dat vaker aan dan stedelingen wat kan duiden op een mate van gewenning. Immers de middelbare school bevindt zich nu al vaak op een grotere afstand.

Welke acties zullen mensen ondernemen om een voorziening te behouden?

We vinden grote verschillen in actiebereidheid wanneer een voorziening dreigt te verdwijnen. Gemiddeld hebben vier op de tien Groningers de intentie om iets te ondernemen en voor het behoud van de supermarkt ligt dat percentage zelfs hoger. Onderstaande figuren laten deze actiebereidheid per voorziening zien. Wat opvalt is dat de helft van de panelleden aangeeft meer gebruik te zullen maken van de supermarkt wanneer deze met sluiting wordt geconfronteerd. Of ze dat daadwerkelijk zullen doen, is natuurlijk de vraag, want veel mensen gebruiken de lokale supermarkt vooral voor de vergeten boodschappen.

4

Twee op de tien Groningers blijken bereid om als vrijwilliger aan de slag te gaan om een voorziening te behouden. Dat geldt in mindere mate voor de supermarkt en het postagentschap, waarschijnlijk omdat dit commerciële voorzieningen zijn. We zien dit ook terug bij de bereidheid om mee te betalen.

Verder valt op dat, in vergelijking tot andere voorzieningen, Groningers vooral de ontwikkeling en het onderhoud van speelplekken zelf ter hand willen nemen. Dat zeggen niet alleen jonge ouders, maar ook oudere leeftijdsgroepen. Blijkbaar vinden mensen de nabijheid van speelplekken voor kinderen zeer belangrijk. Uit ons onderzoek blijkt ook dat de actiebereidheid onder plattelandsbewoners groter is dan onder stedelingen.

Eenzijds omdat het aanbod van voorzieningen hier al lager is en verder afneemt, anderzijds omdat uit eerder panelonderzoek blijkt dat de sociale participatie op het platteland hoger ligt.

Voor meer informatie:

<http://www.sociaalplanbureau Groningen.nl/voorzieningen-en-mobiliteit/>

Contact:

Carola Simon, c.simon@cmogroningen.nl

NIEUWS UIT DE PROVINCIËS: DRENTHE

Burgerkracht in Drenthe

-door Manouk Minneboo-

Het Drentse adviesbureau Stamm is bezig met een ambitieus project. Zij gaat alle kennis over burgerinitiatieven en -participatie in Drenthe (burgerkracht noemen ze het zelf) verenigen in een Kennisplatform Burgerkracht in Drenthe. Jan van der Bij, senior adviseur bij Stamm, is hier nauw bij betrokken. Van der Bij legt uit: “Het platform bestaat uit drie pijlers: inspiratie door allemaal mooie voorbeelden met foto's; een community waar burgers en overheden kunnen sparren over het onderwerp burgerkracht; en een kennisacademie waar de stappenplannen in staan, succesfactoren genoemd worden, et cetera. Daar willen we ook workshops en nieuwe werkvormen aan koppelen.”

Het lanceren van het platform is een flinke klus maar het enthousiasme van Van der Bij werkt aanstekelijk. Bij Stamm is niets bij voorbaat al onmogelijk. “Soms zien we iets in de krant en dan zeggen we tegen elkaar: 'daar is iets aan de hand! Laten we die mensen opbellen en kijken of ze samen met ons iets willen ontwikkelen’, vertelt hij. “Het antwoord is vaker ja dan nee!”

Zwembad De Zwoai in Valthermond

Zo ging dat ook ongeveer in Valthermond. Twee maanden nadat Stamm de gemeente Borger-Odoorn had gecontacteerd met ideeën voor Valthermond bleek dat de gemeente het zwembad daar wilde sluiten. Het was niet meer rendabel. Maar Stamm en de inwoners van Valthermond hebben samen de handschoenen opgepakt en van het zwembad een 'wijkonderneming' gemaakt. Het zwembad is overgenomen door de inwoners van Valthermond en het wordt door hen gerund als hun eigen onderneming. Het zwembad kan zo open blijven en zelfs het gat in de begroting is weggevoerd.

Een nieuw type ambtenaar

Een ander mooi voorbeeld is de dorpscoöperatie in Nieuw Dordrecht. De inwoners van dat dorp willen heel graag zelf hun dorp besturen en dat lijkt te gaan lukken. Natuurlijk is het essentieel dat de gemeente medewerking verleent en ook echt dingen loslaat. “Wij zijn van mening dat er een nieuw type ambtenaar moet komen: het type 'ja, dat kan en ik ga je daar bij helpen' in plaats van 'nee, dat kan niet',” zegt Jan van der Bij.

Burgerparticipatie is op deze manier misschien zo gek nog niet. Van der Bij zegt hierover: “'Participatiesamenleving' vinden we eigenlijk een verkeerd woord. We zouden het willen vervangen door burgerkracht en een faciliterende overheid. De burger participeert dan wel ergens in, maar in datgene wat hij zélf bedacht heeft en waar hij zélf de regie over heeft.” En vanaf 30 oktober is er dus ook een kennisplatform om daarbij te helpen.

5

Jan van der Bij

KRIMP AGENDA

15 september 2014

11.30-17.00 uur

Het Graauwe Paart

Monnikebildtdijk 1, Oudebildtzijl

Dag van de Ruimtelijke Kwaliteit. Zien en verleiden:

Oplossingen voor leegstand in krimpgebied.

Aanmelden via: www.arkfryslân.nl

6

16 september 2014

11.30-17.00 uur

Streekhûs Noardeast Fryslân

Florynwei 3, Burgum

Krimpcafé speciaal: Een regio uitgelicht: Noordoost Fryslân

Aanmelden: info@kennisnetwerkkrimp.nl

19 september 2014

13.30 tot 17.00

Dorpscentrum Usquert

Schoolstraat 3, Usquert

Dag van het dorpshuis: functieverbreiding & uitbreiding van activiteiten.

Aanmelden: [www.groningerdorpen.nl\(actueel/agenda\)](http://www.groningerdorpen.nl(actueel/agenda)) of: 050-3062900

9 oktober 2014

9.30 tot 16.30

Abe Lenstra stadion,

Heerenveen

RUG/ZIF-Symposium: 'We nemen de ruimte'. Nieuwe initiatieven

in het veranderende zorglandschap en veranderingen in het

landschap voor vernieuwende zorg. Aan dit symposium zijn

kosten verbonden: € 125,- (gratis voor ZIF stakeholders).

De volgende nieuwsbrief verschijnt begin november en heeft als thema 'ondernemerschap in krimpgebieden'. Hebt u suggesties voor onderwerpen of wilt u een tekst aanleveren, stuur dan een mail naar: info@kennisnetwerkkrimp.nl. Kopij graag aanleveren voor woensdag 29 oktober.